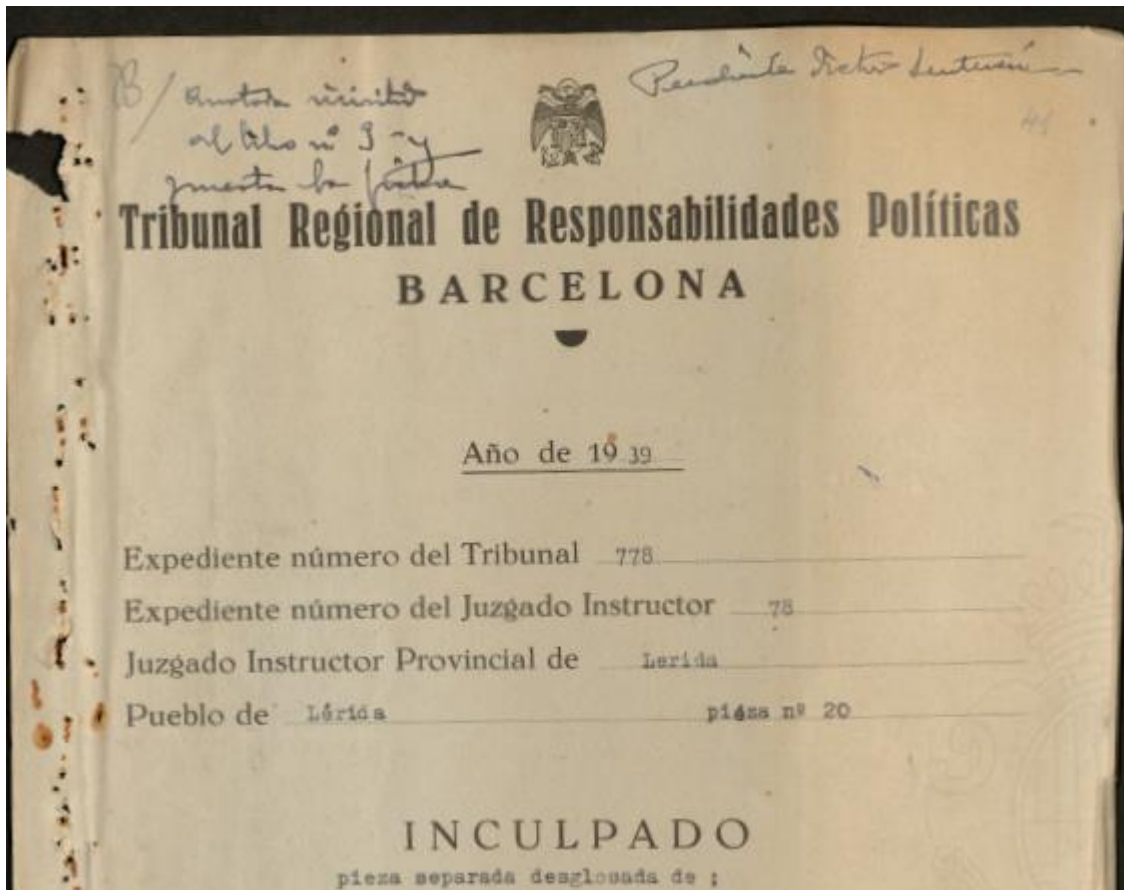

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

LA REPRESSIÓ FRANQUISTA A LES TERRES DE LLEIDA

XAC

Xarxa
d'Arxius
Comarcals

Arxiu Històric de Lleida

ÍNDEX

PRESENTACIÓ DE L'ACTIVITAT.....	2
Descripció de la proposta.....	2
Descripció de l'activitat.....	2
Coneixements bàsics.....	3
Competències clau.....	3
DINÀMIQUES DE L'ACTIVITAT.....	4
Llei de Responsabilitats Polítiques.....	4
Taller a l'aula. Introducció per al professorat.....	5
Desenvolupament de l'activitat	6
RECURSOS DE L'ACTIVITAT.....	8

Seu de l'Arxiu Històric de Lleida

PRESENTACIÓ DE L'ACTIVITAT

Descripció de la proposta

El Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya disposa d'una Xarxa d'Arxius Comarcals encarregats de conservar, tractar, fer accessible i difondre el nostre patrimoni documental. És per això que des de la Xarxa d'Arxius Comarcals es creen activitats dirigides al públic escolar.

Aquestes propostes didàctiques faciliten que l'alumnat entengui quina és la funció pràctica d'un arxiu i ofereixen diferents recursos educatius per aproximar-se al passat a través dels arxius del territori.

Descripció de l'activitat

Aquesta activitat vol donar a conèixer a l'alumnat d'educació secundària els fets de la repressió franquista a les terres de Lleida i oferir eines de debat sobre la Guerra Civil Espanyola i la Dictadura. El taller presenta una situació d'aprenentatge que parteix d'un encàrrec periodístic en què se simula que l'alumnat és un equip de periodistes a qui s'encarrega un treball de recerca i investigació sobre quatre casos de víctimes de la repressió franquista.

Partint de l'estudi de documentació original i de la cerca d'informació complementària, l'alumnat haurà de presentar un reportatge sobre els represaliats lleidatans de la guerra.

L'activitat proposa una aproximació a aquesta part del conflicte a través d'una selecció de documents dels anys 30 als 60 pertanyents a quatre fons custodiats a l'Arxiu Històric de Lleida (AHL):

- El Fons del Tribunal provincial de Responsabilitats Polítiques
- El Fons del Centre Penitenciari de Ponent
- El fons del Govern Civil de Lleida
- El fons de la Delegació Provincial de Lleida del Ministeri d'Educació

L'activitat no només permet conèixer fets històrics determinants per entendre la història recent del territori, sinó que també posa a l'abast de l'alumnat una eina de cerca i font d'informació de primer ordre; la que representen els fons de l'Arxiu Històric de Lleida. L'objectiu final de l'activitat és posar

en valor la importància d'una bona investigació i una correcta verificació de les dades, que s'han de basar en fonts rigoroses i contrastades.

Per facilitar la comprensió dels fets que narra la documentació, es recomana fer aquesta activitat amb l'alumnat un cop s'hagi treballat el tema de la Guerra d'Espanya.

Coneixements bàsics

L'activitat desenvolupa els següents coneixements del currículum de ciències socials de tercer i quart d'Educació secundària¹:

- Cerca, tractament de la informació, ús de dades en entorns digitals, interpretació de les fonts i avaluació de la fiabilitat
- Aplicació dels mètodes de recerca de les ciències socials en l'anàlisi problematitzada i multicausal de fenòmens de l'entorn i dels seus vincles amb fenòmens globals
- Ús de fonts històriques i geogràfiques per a la construcció del coneixement sobre el passat recent i fenòmens actuals
- Interpretació de les transicions, revolucions i resistències a la Catalunya i l'Espanya contemporànies i els seus lligams internacionals.
- Contextualització de les principals transformacions polítiques, econòmiques, socials i culturals, incidint en la Segona República, la guerra, el franquisme i la transició democràtica.

Competències clau

L'activitat permet posar en pràctica les següents competències clau del currículum educatiu²:

- Competència en comunicació lingüística
- Competència social, personal i d'aprendre a aprendre
- Competència en consciència i expressions culturals
- Competència ciutadana

---

¹ Decret 175/2022, de 27 de setembre, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació bàsica de la Generalitat de Catalunya.

² Llei Orgànica de Modificació de la Llei Orgànica d'Educació 3/2020, de 29 de desembre d'Educació. Al *Butlletí Oficial de l'Estat*, 30 de desembre de 2020.

DINÀMIQUES DE L'ACTIVITAT

A qui s'adreça	Alumnat de segon cycle d'educació secundària.
Objectius	<p>Conèixer l'Arxiu i les seves funcions.</p> <p>Conèixer la documentació custodiada a l'Arxiu relacionada amb els fets de la repressió durant la postguerra.</p> <p>Familiaritzar-se amb la cerca de documentació en línia i amb la metodologia del treball amb fonts primàries.</p> <p>Reconstruir fets històrics generals a través de vivències documentades de persones concretes.</p> <p>Treball en equip, documentar, acordar, sintetitzar i exposar de manera clara.</p>
Durada	Dues sessions a l'aula del centre educatiu.

La Llei de Responsabilitats Polítiques.

Va ser el principal instrument de la política repressiva del règim franquista. Es va promulgar el febrer de 1939 després de l'ocupació de Catalunya, gairebé al final de la guerra. L'objectiu de la Llei era depurar la culpa de les persones que havien contribuït a "forjar la sublevación roja", impedit així el triomf ràpid del *Movimiento Nacional*, només d'aquesta manera podrien conviure aquells que havien "salvat la pàtria" amb aquells que estiguessin disposats a netejar el seu passat i compromesos a no repetir-lo.

Es considerava responsables a totes les persones o entitats que s'haguessin afiliat o haguessin ocupat un càrrec al Front Popular, o que s'haguessin oposat al bàndol nacional. La llista va ser molt extensa, incloent-hi els partits i sindicats d'esquerra que es van prohibir i als que es van confiscar tots els béns.

Les persones eren sotmeses a un procediment judicial que no s'acollia al dret internacional ni respectava els drets bàsics de presumpció d'innocència. Es realitzaven investigacions d'antecedents polítics, de béns, de relacions familiars i de cercles socials per establir una condemna.

Les condemnes aplicaven limitacions d'activitat, inhabilitacions per a l'exercici de càrrecs públics, confiscació de béns o el desterrament i la pèrdua de la nacionalitat.

Els processos judicials es realitzaven també a persones exiliades o mortes, afectant a les famílies amb l'establiment de multes econòmiques.

La llei va ser derogada l'any 1945, però els efectes de les condemnes es van allargar fins als anys seixanta.

Taller a l'aula. Introducció per al professorat.

Per preparar l'activitat cal descarregar de la carpeta de RECURSOS les fitxes de treball i la selecció de la documentació per a cada cas. Es recomana treballar amb les fitxes impreses, però la documentació es pot consultar directament amb l'ordinador, no és imprescindible imprimir-la.

La fitxa proposa un desenvolupament per a la investigació i inclou una petita introducció als fets per facilitar la posterior tasca de cerca d'informació.

La MISSIÓ de l'alumnat en aquesta activitat és la de fer un REPORTATGE DE RECERCA sobre una persona represaliada basant-se en les fonts primàries de l'AHL. Cada grup s'acosta al perfil real de la persona a través de l'anàlisi d'una selecció de documents del seu expedient com a inculpada o investigada i, en base a aquestes i altres fonts consultades, fa una anàlisi de la informació que aquestes li han proporcionat. Un reportatge, en general, necessita més fonts que qualsevol altre gènere informatiu perquè es basa en la credibilitat.

El grup pot triar el format de reportatge que més li agradi:

- Reportatge escrit.
- Reportatge audiovisual.
- Reportatge d'àudio.

Cal tenir en compte dues coses referents a la documentació:

1. Tot i que es treballa amb còpies d'originals, per tal de complir amb el que disposa el Reglament general de protecció de dades (RGPD), totes les dades de caràcter personal han

estat anonimitzades. Per preservar la identitat de les persones s'han canviat els noms i cognoms mantenint només les inicials originals.

- a. Expedient 1: Àngel Vives Vives
  - b. Expedient 2: Marta Borràs Coll
  - c. Expedient 3: Francesc Garcia Valls
  - d. Expedient 4: Jesús Grau Alemany
2. Els documents que trobareu a la carpeta de recursos són el resultat de la tria feta entre els documents dels expedients originals, de manera que compteu amb una selecció, no amb l'expedient complet. S'han seleccionat els documents que aporten més informació sobre el cas i els que són més fàcils de desxifrar per a l'alumnat però respectant la proporció de la quantitat d'informació disponible. És a dir, els expedients que tenen més fulls són aquells en què l'original també té més fulls, així l'experiència de cerca és més propera a la realitat. Si voleu dedicar més d'una sessió a aquesta activitat o voleu aprofundir en la tasca de documentació, podeu demanar els expedients complets i anonimitzats a ahll.cultura@gencat.cat.

Desenvolupament de l'activitat

S'introdueix l'activitat explicant que simularem ser un equip de reporters i reporteres d'una revista comarcal d'història: ERA LLEIDA.

La revista, en col·laboració amb l'Arxiu Històric de Lleida, vol publicar un dossier monogràfic sobre la repressió franquista durant la postguerra a les terres de Lleida partint de l'estudi inèdit de quatre casos reals de persones represaliades a Lleida.

- Divisió del grup classe en quatre equips de treball. S'adjudica un cas a cada equip i s'entrega la documentació de l'expedient corresponent, bé impresa, bé en format de consulta en línia.
- Anàlisi del contingut de la documentació partint de la fitxa de treball de la carpeta de RECURSOS. Cal fixar un temps determinat per consultar la documentació seleccionada i respondre les preguntes clau sobre la persona represaliada:

- DADES PERSONALS: sexe, edat, lloc d'origen i ocupació durant la II República i la guerra.
  - De QUÈ se l'acusa.
  - PERFIL POLÍTIC; afiliació a partits o sindicats, càrrecs al govern o exercit republicà i associacionisme.
  - A quina pena se'l CONDEMNA.
- Complementar la informació recollida amb dades extretes de fonts secundàries fiables, cercant-la en línia o en bibliografia de consulta del centre educatiu.
  - Elaborar el guió del reportatge.
  - Editar el reportatge en el format que el grup hagi triat; escrit, audiovisual o àudio.
  - Compartir la informació amb tota la classe exposant la feina feta. També podeu compartir-la amb l'Arxiu Històric de Lleida enviant-ho a ahll.cultura@gencat.cat.

CONCLUSIÓ de l'activitat.

Aquesta és una guerra que no vam viure nosaltres directament, però que si la van viure els nostres besavis i besàvies, sou la quarta generació des dels fets que heu estat treballant. La guerra, la postguerra i el franquisme van marcar la vida de la majoria de les nostres famílies i molts aspectes mal resolts del conflicte encara tenen efecte avui.

Un cop exposada tota la informació es pot promoure una reflexió oberta amb tot el grup. Si a l'aula hi ha alumnat nouvingut, la seva participació enriqueix molt el debat perquè ens permet fer comparacions i relacionar fets ocorreguts en altres països amb la Guerra d'Espanya. Poden ser especialment interessants les aportacions de l'alumnat provinent de països amb conflictes bèl·lics, l'alumnat d'origen llatinoamericà provinent de països d'acollida de les persones exiliades, o de l'alumnat d'origen marroquí, provinent de les zones que van formar part del Protectorat Espanyol del Marroc durant tot el conflicte.

Sovint la reflexió es produeix de manera natural a mesura que es van exposant els fets de la documentació treballada, però es pot portar al present animant a aquell alumnat que vulgui fer alguna aportació personal:

- Algú pot aportar alguna informació de primera mà? Us han explicat mai a casa algun fet sobre com van viure els vostres besavis o besàvies la postguerra?
- Mireu enrere i reflexioneu; identifiqueu alguna situació conflictiva actual que pugui tenir alguna relació amb aspectes no resolts de la guerra d'Espanya?

RECURSOS DE L'ACTIVITAT

Trobareu tots els materials per fer l'activitat a la carpeta de RECURSOS de l'activitat en format PDF. Tots els materials són descarregables i imprimibles.

Recursos pedagògics sobre la Guerra d'Espanya:

- Projecte VENCIDXS. <https://vencidxs.com/e/introduccion/?lang=ca>
- Memorial democràtic. <https://memoria.gencat.cat/ca/educacio/recursos/>
- Associació Memòria i Història de Manresa. <https://www.memoria.cat/edu/>

Si voleu saber-ne més...

FONTS CONSULTADES

Mir i Curcó, Conxita. «La Repressió franquista als Països Catalans». *Catalan Historical Review*, 2008, Núm. 1, p. 269-281, <https://raco.cat/index.php/CatalanHistoricalReview/article/view/131007>.

Mir i Curcó, Conxita et al. “Repressió econòmica i franquisme: l'actuació del Tribunal de Responsabilitats Polítiques a la província de Lleida”. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1997.

Vilanova i Vila-Abadal, Francesc. “Repressió política i coacció econòmica: les responsabilitats polítiques de republicans i conservadors catalans a la postguerra: 1939-1942”. Barcelona: Abadia de Montserrat, 1999.